

SİYASAL KATILMA VE YEREL DEMOKRASİ
Küreselleşme Sürecinde Yurttaş, Yönetim, Siyaset

M. Akif ÇUKURÇAYIR

cizgi
KİTAPÇEVİ

GİRİŞE EK: TEMEL DEMOKRATİK GÖSTERGELER

Demokrasinin çeşitli göstergeleri vardır. Bu göstergeler sınırsız sayıda üretilebilir. Bu bölümde Demokrasi ve Katılım derisinde öğrencilerle yapılan değerlendirmeler ışığında, üzerinde durulan temel demokratik göstergeler kısaca ele alınmaktadır. Buna, bir çeşit demokrasi denince insan zihninde ortaya çıkan haritanın ne olduğunu belirleme çabası da denebilir. Herkesin istediği, herkesin yaşam standardı olarak kabul ettiği sistem, yine herkese göre değişmektedir. Ancak, ister çağdaş demokratik devletlerdeki anlamıyla olsun, isterse yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkardığı beklentilerden kaynaklansın, demokrasi haritası çok farklı değişkenlerden oluşsa da genel olarak üzerinde birleşilen ortak beklentiler örgüsünü ortaya çıkarmak zor değildir. Bu arayış, aynı zamanda demokrasinin temel tezlerinin neler olduğunu belirleme arayışdır da.

Demokrasi her şeyden önce 21. yüzyılda insanlığın ortak hedefi olan bir kavramdır. Gelişmiş ya da az gelişmiş bütün toplumların ulaşmak istediği bir ufuktur demokrasi. Demokrasi, oldukça farklı yapı taşlarından oluşan bir binadır. Bu taşlar yerli yerince kullanılmadığı an, binanın yıkılması kaçınılmaz olacaktır. Bu ölümcül sonuçla karşılaşmamak için demokrasinin temelleri

üzerinde her bireyin, en alt düzeyde bir yurttaşlık bilinciyle de olsa düşünmesi ve kafa yorması gerekmektedir.

1. Özgürlük

Demokrasiye ilişkin ilk kavram olarak özgürlük akla gelmektedir. Burada söz konusu olan yurttaşın ve kurumların özgürlüğüdür. Bu kavram içinde değerlendirilmesi gereken en önemli şey yurttaşın hayatı bir yazgı olarak görmemesidir. Özgür bir vatandaş, yaşamını bizzat biçimlendirme hakkına sahip olan kişidir. Özgür vatandaş, yaşamını temsilcilerine bırakmaz, aynı zamanda karar alma sürecine de katılır. Katılma ölçüsünde de özgür olur.

Demokrasilerde özgürlük, sosyal hayatın düzenlenmesine katılma, onu etkileme ve biçimleme demektir. Bu özgürlük birtakım haklara sahip olmayı sağladığı gibi başkalarının haklarını korumayı da gerektirir. Bu demektir ki, bireyin özgürlüğü onun birlikte yaşadığı hemcinslerine karşı sorumlu olmasını da beraberinde getirir.

2. Çatışma

İnsanın olduğu her yerde mutlaka çıkar vardır. Bireylerin arkasından koştuğu çıkarlar farklıdır. Bu çıkarların karşılaşması çatışmaya neden olur. Demokrasi demek, herkesin ve her şeyin uyduğu bir rejim demek değildir. Demokrasilerde de çatışma vardır ve mutlaka olmalıdır. Yoksa, demokrasi kendini geliştiremez.

Ancak, bu çatışma düşüncelerin çatışmasıdır. Bu çatışma kültürü, tahammül kültürünü de beraberinde getirir. Tahammül, haklarınızı ve varlığınızı yok etmeye dönüşmediği sürece diğerine katlanmaktır. Çağdaş demokrasiler bu yönde çok önemli gelişmeler sağlamışlardır. Her konu kamuoyu önünde tartışılır.

Olumlu ve yapıcı bir tartışma yöntemiyle, uzlaşma kültürünün oluşturulması hiç de zor değildir.

3. Anayasal Rejim

Anayasa, temel devlet yapısını ilgilendiren ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel hayatı düzenleyen kurumları ve bu kurumların nasıl örgütleneceğini gösteren temel metindir. Demokrasiler, demokrasinin taleplerini garanti altına alan anayasalara sahiptirler. Bu anayasalar, insan haklarını da garanti altına alır.

Anayasalarda demokrasiye yer vermek zorunlu, ancak yeter koşul değildir. Dünyanın 2/3'ünde demokratik anayasa vardır. Ancak bu 140 devletten sadece 20'sinde işlevsel demokratik bir sistem vardır. Diğer devletlerin alması gereken oldukça uzun bir yol bulunmaktadır.

4. Süreç

Demokrasi, sonu olmayan bir süreçtir. Antik Yunan'dan günümüze çeşitli evrelerden geçerek gelmiş ve gelişmiştir ve hala da gelişim sürecindedir. Demokrasi, daha çok sosyal ve ekonomik yoksunlukların giderilmesi ile gelişir. Çünkü, demokrasi bireylerine sunduğu yaşam standardı kadar, yaşama alanı bulabilecek bir rejimdir. Açlık ve yaşama sorunlarıyla boğuşan bireylerden, demokrasinin gereklerini yerine getirmeleri beklenemez.

Demokrasi paranın ve ekonomik kaynakların belirli kişilerde değil, eşit ve adil dağılımı demektir. Türkiye'de gelir dağılımı eşit değildir. Bu, siyasal kurumların düzenli ve istikrarlı işlememesinden kaynaklanan bir durumdur. Bu istikrarsızlığın aşılması, hem siyasetin hem de ekonominin kabul edilebilir sınırlara kavuşması anlamına gelmektedir.

5. Kurumsallaşma

Kurumsallaşma her kişi, kurum ve tüm toplum için genel kuralların olmasıdır. Kurumsallaşma sayesinde, ekonomik, sosyal, siyasal, hukuksal ve toplumsal kurallar hikmet-i hükümet icabı ya da başka bir nedenden dolayı değişmez. Kurumsallaşma sağlanamazsa, demokrasinin özüne ve başta anayasalılık olmak üzere diğer gereklerine de aykırı bir durum ortaya çıkar. Bu kavram aynı zamanda yurttaşlık kurumunun da profesyonelleşmesidir. Başka bir anlatımla, kendi hakları peşinde koşarken başkalarının haklarını ihmal etmeyen nitelikli yurttaşın da ortaya çıkması demektir.

6. Katılma / Birlikte Biçimlendirme

Demokrasiyle özdeş bir kavram da katılma kavramıdır. İlk demokrasilerin görüldüğü Antik sitelerde kamu işlerine katılanlar, yurttaş olarak nitelendiriliyordu. Kamusal alan biçimlenirken, bu biçimlendirme yetki ve hakkı profesyonel yöneticilere ve siyasetçilere bırakılmaz.

Dört ya da beş yılda bir yapılan seçimlerde, yaşam alanlarının birlikte biçimlendirilmesi anlamını taşımamaktadır. Dolayısıyla, seçimlerin dışında yurttaşların her zaman yönetim ve siyaset etkinliklerinin içinde yer alacağı yöntemler geliştirilmek zorundadır. Demokrasinin istediği bireylerin, başka türlü yetişmesi beklenmemelidir.

7. Topluluk Bilinci

Bireysel çıkarların önüne toplumsal çıkarları koyarak toplumsal, kamusal çıkarları öncelikli hale getirme toplumsal dayanışma ve bilinci sağlar. Bu aynı zamanda, demokratik bir erdemdir de. Bu sağlanırsa bireysel çıkar ve haklar da garanti altına alınmış olur ve bu haklara yönelebilecek tehlikeler önlenir. Topluluk bilinci aynı zamanda ortak hareket etme, katılma-

dır. Bireyin, başta apartmanına, mahallesine, kentine ve ülkesine ilgisi, topluluk bilincine, toplu halde yaşama bilincine sahip olmasını gerektirir. Bireysel hakların, toplumsal endişelerin gözetilmesiyle korunacağı unutulmamalıdır.

8. İnsan Hakları

Demokrasi, insan hak ve özgürlüklerinin güvenceye alındığı, bu hak ve özgürlüklere anayasal güvenceler tanındığı bir rejimdir. Herkes dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklere sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da bu haklar güvence altına alınmıştır. Ama bu haklar topluma karşı sorumluluğu engellememelidir. Ne kadar çok vatandaş ortak ihtiyaçları için, kamusal işlere katılımı gerçekleştirirse insan hakları da o kadar korunur ve garanti altına alınır. Çünkü insan hakları demokrasilerin temel taşıdır ve toplumdaki herkes için vardır.

9. Eşitlik

Anayasaya göre herkes dil, din, ırk, mezhep, felsefi inanç ayrımı yapılmaksızın kanun önünde eşittir. Bu ilke ne kadar pratiğe dökülürse demokrasi o kadar başarılıdır. Sınıf, zümre ya da herhangi bir nedenden dolayı bir yurttaşın diğerine üstün tutulması ya da kamusal kaynaklardan yararlanmada öncelik tanınması, anayasal demokrasilerin ruhuna aykırıdır. Eşitlik, özgürlük kavramıyla birlikte tarih boyunca geliştirilen önemli bir bireysel ve toplumsal haktır.

10. Sosyal Yetenek

Sosyal yetenek söz konusu olduğunda, birey ve bireyin hakları en önemli çıkış noktasıdır. Eğer birey sosyalleşmezse, toplumsal sorumluluklar üstlenebilecek yetenek düzeyine ulaşmazsa, çevresiyle iletişim kurmazsa birey için birtakım hak-

ların var olması pek bir anlam ifade etmez. Toplumun sosyal yapısına katkı sağlayan, onu geliştiren ve yenileyen vatandaş tipi demokrasilerin vazgeçilmez yapı taşıdır. Bireyin sosyal yaşama katkısı ölçüsünde sosyal yetenekten söz edilebilir.

11. Halk Egemenliği

Demokrasilerde bütün güçlerin ve uygulamaların kaynağı halktır. Bütün yönetimler ve uygulamalar meşruluğunu halktan alır. Çünkü bu güçler yani yasama, yürütme ve yargı halk için, halka hizmet götürme için kurulmuştur. Bu yüzden meşruiyet çok önemlidir. Yani halkın rızasına dayalı bir sistem.

Kuvvetler ayrılığına temel olan güçler bu ilkeye uyduğu sürece ve halkla iyi bir iletişim kurabildiği ölçüde başarılıdır. Egemenlik, ulusundur. Halk egemenliğini temsilciler aracılığıyla kullanır. Bunlar anayasal ilkelerdir. Ancak, artık temsil sistemi bu egemenliğin doğru kullanılması anlamına gelmemektedir. Temsil dışında yönetsel ve siyasal mekanizmalara etki etmenin yolları da aranmalı ve uygulamaktan kaçınılmalıdır.

12. Temsil / Seçim

Egemenlikle ilgili önemli bir kurum da, temsil kurumudur. Demokrasilerde, halk temsilcilerini seçer. Halk yerel ya da ulusal düzeyde yöneticileri, siyasal karar organlarını seçerek onlara egemenliğini devreder. Halkın dört ya da beş yılda bir kez olmak üzere bu temsilcileri değiştirme hakkı var. Yani geçici bir devir söz konusudur.

Temsilcilerin belirlendiği bu seçimlerin eşit, gizli, hür, serbest bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekir. Seçimler bireyleri zorlamadan ve onlara baskı yapılmadan gerçekleşmelidir. Seçimlerde egemenliğin devri söz konusu olduğu için seçimlerin meşru olması gerekir. Seçim dışı, yönetsel-siyasal mekanizmalara etki yöntemleri de mutlaka kurumsallaştırılmalıdır. Ancak,

seçimin ve temsilin demokrasinin vazgeçilmezleri arasında olduğu da unutulmamalıdır.

13. Düşünce Özgürlüğü

Düşünce özgürlüğü insanın kanaatlerini, düşüncelerini aktarabilme, yayabilme özgürlüğüdür. Düşünce özgürlüğü başkalarının değer yargılarını ya da özgürlüğünü ortadan kaldırma noktasına kadardır. Her toplumda mutlaka sınırlandırma vardır. Sınırsız özgürlük diye bir şey yoktur. Sınırsız özgürlük toplumun zehirlenmesine neden olur. Sosyal düzenin ve kamusal alanın korunması bakımından, özgürlükler sınırlandırılırken denge sağlamak oldukça önemlidir. Ne bireysel özgürlükler yok edilmeli, ne de toplumsal düzenin bozulmasına yol açabilecek gelişmelere izin verilmelidir.

14. Sivil Toplum

İktidarın denetiminde bazen yasama, yürütme ve yargı denetimi bile istenen sonucu vermeyebilir. Ama, halkın katılımıyla ortaya çıkacak denetim, en etkili denetimdir. Halk denetiminde, halkın bilinçli ve duyarlı olması ve uygun yöntemlerin kullanılması gerekir. Bu da sivil toplumun gelişimiyle yakından ilişkili bir konudur. Çağdaş demokrasilerin olduğu ABD ve Avrupa'da sivil toplum oldukça gelişmiştir ve her alada kamusal politikalara yön verebilecek güce sahiptir. Sivil toplumun gelişmesi, aynı zamanda dezavantajlı toplumsal grupların çıkarlarının korunması anlamına da gelir. Farklı amaçlar etrafında örgütlenen toplumsal gruplar, işbirliği ve dayanışma anlayışını benimzedikleri sürece kamu yararının gözetilmesinde en uygun noktayı yakalayabileceklerdir.

15. Doğrudan Demokrasi

Her ne kadar, doğrudan demokrasi Antik zamanlara ait ve ancak küçük kent ölçeklerinde uygulanabilen bir olgu gibi gözüktükse de, bugün önemli bir etkinliği olan ve uygulanan bir yöntemdir. Doğrudan demokrasi, bugünkü anlamıyla önemli kararlarda halkın düşüncesinin de sorulmasıdır. Belli konuların halk oylamasıyla gündeme gelmesi, yine halk oylamasıyla yapıp yapılmamasına karar verilmesidir. Bu olanak, tamamıyla halka dayalı ve her türlü yetkinin halktan kaynaklandığı bir demokratik yapının gerçekleştirilmesi için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

16. Profesyonel / Yurttaş

Yurttaşın yönetimden ya da siyasetten gelen her türlü karara kayıtsız şartsız uyması değil, bu kararları birlikte almasını anlatan bir deyimdir, profesyonel yurttaş. Daha doğrusu, yaşamın her alanında, yönetilen olduğu kadar yönetenin de kendisi olduğunun bilincinde olan yurttaş, gerçek anlamda yurttaştır. Profesyonel politikacı ve yöneticiler, her konuyu kendileri belirleyip uygulayamazlar. Ancak, yurttaşların onayı ve katılımıyla bütün etkinliklerin gerçekleştirilmesi olanaklı hale gelir. Güçlü demokrasi, profesyonel yönetici ve yurttaş ayrımını kabul etmez. Yöneticilerin profesyonel politikacı olduğu, yurttaştan ayrıldığı yönüne karşı çıkmaktadır. Halk yönetimin bir parçasıdır. İdeal bir yönetim modeli herkesin katılımının olduğu, yurttaşın da siyasallaştığı ya da duyarlılığının sağlandığı bir model olmalıdır.

17. İletişim

Demokrasi aynı zamanda halk ve karar organları arasında kurulmuş iyi bir iletişim sistemini öngörür. Bu iletişim tabandan gelen istekler ve yukarıdan tabana iletilenler şeklinde iki yönlü-

dür. Bu istek ve buyruklar ortak bir noktada buluşur. Bu noktada, kamu yararı oluşur. İletişimin sağlıklı olması için, haberleşme ve bilgilendirme kanalları yönetsel/siyasal kademelerle halk arasındaki mesafeyi kısaltacak biçimde oluşturulmalıdır. Halkın beklenti ve talepleri, yönetim mekanizmasından beklenen zamandan daha geç bir zamanda yerine getiriliyorsa, iletişim sorunlu demektir. İletişim, etki-tepki mekanizmasını sekteye uğratacak bir yapıda olmamalıdır. İletişim sisteminin etkin olması, etkileşimin sağlıklı olması anlamına da gelmektedir.

18. Açıklık / Bilgilendirme

Bugün birçok yönetsel mekanizma için en çok şikayet konusu olan, bu mekanizmaların bir şeffaflık anlayışı içerisinde işlemeleridir. Demokrasilerde gizlilik yoktur, herşey herkesin gözü önünde cereyan eder. Zaten açıklık olmazsa halkın katılımının da bir etkisi yoktur. Vatandaş bilgilendirilmez, eğitilmezse kendini özgür hissedecek gücü bulamaz. Yurttaş haklarını, sorumluluklarını bilmeli ve bu doğrultuda davranışta bulunabilmelidir. Bu da, ancak açıklık politikasının uygulanmasıyla olanaklıdır.

Her türlü finansal konudan, yönetimin yerine getirdiği eylem ve işleme kadar açıklık politikasının izlenmesi gerekir. Bu hem denetimi kolaylaştıracaktır, hem de halkın gözünde kamusal kaynakların yolsuzluklar ve kayırlarla çalınmadığı yönünde güven oluşturacaktır. Güven oluşmuşsa ya da oluşmıyorsa, yönetimlerin meşruiyeti de tehlikede demektir.

19. Demopedi

Demopedi sözcüğü, yurttaşın eğitimi anlamında Yunanca asıyla kullanılmaktadır. Demokrasi, özünde demopedidir. Çünkü, halkın toplumsal alana ve bireye ilişkin her konuda bilgilendirilmesi, demokrasinin işlerliğini sağlayabilecek önemli bir

işlevdir. Gerek sosyal sistemin, gerekse siyasal/yönetimsel sistemin işleyişi, halkın bu sistemler içerisine dahil edilmesiyle, diğer bir söylemle eğitilmesiyle daha etkin hale gelecektir. Demokrasinin özüne ve ruhuna uygun olan da, nitelikli ve birey kimliği kazanmış yurttaşlara sahip olmaktır. Toplumu, siyaseti, tarihi, kültürü, çevreyi, ekonomiyi, birlikte yaşamayı, uluslararası toplumu ve geleceği kavrayan ve öngören yurttaşlar, demokrasinin güvencesidirler.

20. Yaşam Kültürü

Demokrasinin içselleştirilebilmesi, onun bir yaşam kültürü olarak benimsenmesine bağlıdır. Birey olarak demokratik değerleri, yaşamın her alanında uygulamak gerekir. Aile, okul, mahal- le, semt, kent, ülke, iş yaşamı ya da sosyal etkinliklerde demokratik anlayış ve kültür kendini gösterebilmelidir. Aksi takdirde, demokrasinin genel yaşama yansımaları mümkün değildir. Bireye ve değerlerine saygı da ancak bu şekilde geliştirilebilir ve korunabilir. Feodal düşünce ve yaşam biçimiyle demokratik yaşam biçiminin ayrışması, ancak demokrasinin bir yaşam kültürü olarak benimsenmesiyle olanaklıdır.

21. Çoğulculuk

Çoğulculuk, demokrasinin temel karakteristiklerindedir. Bu kavram yönetimde çoğunluğun kararının dikkate alınmasını ifade eder. Toplumu azınlık adına da çoğunluk adına da, çoğunluk yönetir. Toplumun büyük bir çoğunluğunun desteğini alan kesim hangisiyse, toplumu yönetme hakkı da onundur. Çoğulculuk ilkesi bunu gerektirir. Ancak, önemli bir nokta da, çoğunluk yönetir, fakat azınlığın hakları da korunur ve hiçbir biçimde bu haklar çiğnenemez. Demokrasiyi demokrasi kılan en önemli özelliklerden biri, onun bu özelliğidir.

22. Halkoylaması

Halkoylaması, doğrudan demokrasinin bir yansımasıdır. Önemli ulusal ve yerel kararlarda halkın oyuna başvurulması, düşüncesine önem verildiğinin gösterilmesi, sistemin halka olan güvenini gösterir. Halk oylamasının olur olmaz konularda ve sık yapılması, önemli maliyet ve zaman kayıplarını da beraberinde getirir. Ancak, halkın çoğunluğunu ilgilendiren ve maliyet olarak önemli yükler getiren kararlarda bu yöntemin kullanılmasından kaçınılması gerekir. Bu uygulama birçok ülkede yapılmaktadır. Örneğin, birçok Avrupa ülkesinin gerek Avrupa Birliği'ne katılım, gerekse Avrupa Para Birimi'nin kabulü konusunda çekinmeden halk oyuna başvurduğu yakın bir geçmişte görüldü. Halkoylaması, demokratik rejimlerde yenilenmenin de aracı olarak görülmelidir.

23. Liberal Toplum

Demokratik toplum, her bireyin ve her türlü kuruluşun özgürce etkinlikte bulunduğu toplumdur. Bireylerin, her türlü kurum ve kuruluşun özgürce varolduğu liberal toplum demokrasinin en önemli değerlerindedir. Bireylerin ve kurumların, birlikte yaşama kültürüne zarar vermeden kendilerini gerçekleştirdikleri, geliştirdikleri ve güvenle geleceğe baktıkları bir yapı, liberal demokratik toplumun gereğidir.

Farklılıklar ne kadar yaşarsa, farklılıkların birlikte yaşaması için gerekli uyum ortamının oluşturulması da o kadar kolaylaşır. Dolayısıyla, demokratik değerlerin kendiliğinden yaşama geçirilmesine önemli bir katkı sağlanmış olur. İşlevsel demokrasilere bakıldığında bu ufku yakalandığını görmek hiç de zor değildir.

Liberalizmin bireyselliğe özel bir önem verdiği bilinir. Bireysel çıkar kavramı, bireysellik, liberal toplum ve katılım çerçevesinde değerlendirilmelidir. Liberal toplum çerçevesinde değer-

lendirecek olursak; liberal toplumun temel felsefesi "bırakınız geçsinler, bırakınız yapsınlar" biçiminde formüle edilmiştir. Yani herkes bireysel haklarını ve çıkarlarını kullanmada ve korumada özgürdür. "Gizli el" kuralına göre, herkes tek tek kendi çıkarlarının peşine düşerse toplumsal çıkarlar gerçekleşmiş olur. Böylece toplum kendisi karar alır. Bu teori liberal toplumun en uç noktasıdır. Devletin tamamen toplumsal hayattan çekilmesini ve yönetimi bireye bırakmayı hedefleyen bu teori ile özgürlükçü düşünce savunulmaktadır. Yani "ben iyi olduğum zaman toplum da iyi olacak. Benim başarılarımdan, yaptıklarımdan başkaları da yararlanacak. Ben kendi kendime yetiyorsam toplum da kendi kendine yeter hale gelecektir." Elbette, devletin ve planlamanın tamamen dışlandığı bir yapı söz konusu olamaz.

24. Siyasal Kalite

Demokrasi, sürekli bir yeniden yapılanma ve gelişme gerektirir. Bu da siyasal kaliteyi sağlar. Siyasal kalite, siyasal kurumların toplumsal beklentilere gecikmeden cevap vermesi ve kendini yenilemesiyle ilgili bir kavramdır. Toplumun gereksinimlerini önceden gören, bu öngörülere göre politikalar oluşturan ve gelişmelerin altında ezilmeyen bir siyasal sistemin varlığı, siyasal kalitenin varlığıyla eşittir.

Baş döndürücü, teknolojik, sosyal ve siyasal gelişmeleri izleme kapasitesinden yoksun bir siyasal sistem, halkının beklentilerine cevap verecek kalite standartlarına sahip değil demektir. Çağdaşlaşmada, daha doğrusu çağdaş toplumların ulaştığı gelir, kültür, yaşam, siyaset ve sosyal standartlarını yakalamada, siyasal sistem toplumun hep arkasından geliyorsa, siyasal kalitesizlik, hatta siyasetin tükenmişliği söz konusudur. Siyasetin tükenmediği yerde, toplumsal çalkantıların ve toplumsal zaman kayıplarının sürgit yaşanması da olağan karşılanmalıdır.

25. Yerel Demokrasi

Demokrasi, kent devletlerinde uygulanan ve ortaya konan bir rejimdir. Dolayısıyla, herşeyden önce yerel topluluğa özgü ve en iyi yerel topluluklarca öğrenilebilecek ve yaşanabilecek bir sistem olarak değerlendirilir. Bu nedenle, yerel alanda demokratik mekanizmaların işletilmesi, ulusal düzeyde demokrasinin işlevselliğini sağlayacak önemli bir koşuldur. Çünkü, yerel siyaset yurttaşın doğrudan siyasal ve yönetsel kurumlarla/konularla yüzyüze geldiği alandır.

Demokrasi, halkın kendi kendini yönetmesi olduğuna göre, yerel demokrasi de olabildiği kadar alt birimlerde halkın isteklerine ve ihtiyaçlarına en etkin cevap verebilen sistemdir. Yerel demokrasi, yerel birimler aracılığıyla sağlanır. Halka yakın olan bu birimler yerel halkın ihtiyaçlarını karşılamada daha etkindir. Dolayısıyla yerel demokratik yaşamın canlandırılması ve etkinliğinin sağlanması, siyasal sistem için önemli bir görevdir.

26. Bireysellik

Bu kavram, vatandaşın kendisini devlet karşısında güçlü hissetmesi ile ilgilidir. Vatandaş kendi hakları kadar başkalarının haklarını da önemsiyorsa, devlet karşısında o kadar güçlü olur. Bu hak bireye devletin bireyler üzerinde istediği gibi tasarruf yapmasını önlemek ve bireyi güçlü kılmak için verilmiştir. Siyasal düşünce tarihi, bireyin devlet karşısında güçlü kılınması için verilen büyük uğraşların örnekleriyle doludur. Batıda, özellikle 16. ve 17. yüzyıldan itibaren T. Hobbes, J. Locke, M. Luther ve diğer düşünce adamlarıyla birlikte önemli açılımlar yaşanmıştır.

Her türlü faaliyetin temelinde birey, yani yurttaş yer alır. Dolayısıyla demokratik rejimler herşeyden önce bireyi koruyan rejimlerdir. Devleti oluşturan, bireylerdir. Bireylerin bedensel ve ruhsal varlığının korunması ve kendini geliştirme haklarının olması, çağdaş demokratik değerlerde geline son aşamadır.

Devlet karşısında savunulan, bireyin haklarıdır. Toplum sözleşmesine aykırı olmamak kaydıyla, birey özgürlüğünü sınırlandırma olmadan kullanır.

Bireyci bir kültürün var olması, girişimci ve üretken bir toplumun güvencesidir. Ancak, önceki kesimlerde de vurgulandığı gibi, bu bireyci kültür sosyal sorumlulukları dışlamaz, birey topluma karşı ödevlerinin olduğunun da bilincindedir. Ters durumda, zaten başta aile olmak üzere sosyal birimlerin parçalanması gerçekleşmiş olur ki, bu durumda toplumsal yapının devamlılığını tehlikeye düşürecek sonuçlar doğurur.

27. Ekonomik Kalkınma

Demokratik gelişme, herşeyden önce ekonomik kaynakların verimli bir biçimde kullanılmasına bağlıdır. Ekonomik kalkınma sağlanamıyorsa, demokratik değerlerin yerleşmesini beklemekte anlamsızlaşır: Birey beslenme, barınma, eğitim, sağlık gibi temel gereksinimlerini karşılayamıyorsa, içinde yaşadığı sistemin farkına varamayacaktır; daha doğrusu sistemin ne olduğu onun için bir anlam taşımayacaktır.

Demokratik rejimlerin en önemli erdemlerinden birisi, açık toplumu kurabilmeleridir. Kamusal kaynakların, bazı kişi, grup ya da sınıfların çıkarları doğrultusunda kullanılmasına demokratik sistemler izin vermezler. Eşit gelir dağılımı ve ekonomik imkanlardan eşit yararlanma başarılmazsa, demokrasinin diğer niteliklerinin yaşanması da olanaksız hale gelir. Demokrasi, hem ekonomik kalkınmayı sağlayan, hem de ekonomik kalkınmadan etkilenen bir rejimdir. Dolayısıyla, sistemin demokratik niteliklerinin kaybolmaması, onun aynı zamanda ekonomideki başarısına doğrudan bağlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM DEMOKRATİK DEĞERLER VE SİYASAL KATILMA

I. Demokrasi Kavramı

Demokrasi, klasik tanımıyla halkın kendi kendini yönetmesine olanak veren bir yönetim biçimidir. Bu sistemde tüm yurttaşlar, kendilerine uygulanan kuralların ve bunlarla ilgili kararların kendilerince alınması ve yaptırıma bağlanması için hem haklara hem de ödevlere sahiptirler.¹³

İdeal bir demokratik sistemde, halkın isteklerini tam olarak karşılayan bir yönetim vardır. Bu yönetim halkın tercihleri doğrultusunda oluşur ve halkın tercihlerine bağlı olarak etkinlikte bulunur. Bu gerekleri tam olarak karşılayan bir demokrasi insanlık tarihi boyunca ulaşılamayan ve belki de ulaşılamayacak bir düştür. Ancak, ulaşılmak istenen bir düştür.¹⁴

Demokratik sistemler de, uygulanan siyasalara göre çeşitlilik gösterirler. Barber, demokrasi türlerini kaynaklarına göre ayırmaktadır. Bu ayrıma göre, *otoriter demokrasi*, merkezi bir yönetimin, yönetimi güvenlik ve düzen adına kullanmasını anlatır.

¹³ Selahattin Yıldırım, *Yerel Yönetim ve Demokrasi*, Ankara, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (BTKİB) Yayını, Ankara, 1993, s. 19.

¹⁴ Arend Lijphart, *Çağdaş Demokrasiler*, Yale University Press, 1984, Çev. Ergün Özbudun ve Ersin Önalduvan, Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği, Ankara, 1986, s. 1

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

100 EAST EAST